

Jendeak gaixo dagoenean bere hizkuntzan artatzea nahi du”

AWEN IORWERTH, MEDIKU ETA IRAKASLE GALESA

Irlandarrak eta galesak izan dira Euskal Herrian. Galdakao-Usansolo ospitalea, EHUko Medikuntza fakultatea eta UEU bisitatu dituzte. Gaixoak bere hizkuntzan artatzeko bideak ikasten eta praktikara eramaten ari dira. Ahalegin horretan ari da Awen Iorwerth traumatologo eta irakaslea. Cardiff Unibertsitatean medikuntzako ikasleei eskolak galesez ematen hasi zen lehen irakaslea da.

 ONINTZA IRURETA AZKUNE **DANI BLANCO**

Gaixoaren lehen hizkuntza erabiltzea oso garrantzitsua den hiru arlo aipatu ohi dituzu. Zeintzuk dira eta zergatik dira hain garrantzitsuak?

Galestar oro artatu beharko litzateke galesez, baina arlo kritikoak hiru dira: haurrak, buru gaixotasunak dituztenak eta adinekoak. Haur batzuek hizkuntza bakarria hitz egiten dute. Umeak, nahiz eta ume izan, esan diezaioke medikuari non duen min, nola sentitzen den, baina umeak osasun langilearen hizkuntza bera hitz egiten ez badu komunikazio arazoak daude, eta haurra hitz egiteko aukerarik gabe uzten da. Nire haurrak 4 urtera arte galesez baino ez zuen egiten eta 2 urte zituela garapen aholkularitza behar izan zuen. Marrazkiak erakusten zizkieten, marrazkiak aukeratu behar zituen... Horrelako gauzak ezin dira egin umearen hizkuntza erabili gabe. Gurasoek haurrari galesez egingo diote egoera horietan, baina familia horren hizkuntza galesa izanda, harreman horretan ingelesez ari den osasun langileak giroa mozten du, nahiz eta gurasoek ingeleza

jakin. Horrelako egoeratan, gurasoek nahiago dute galesez egitea, bereziki kezkatuta daudenean. Umearen osasun arretan galesa erabiltzea nahi dute.

Buruko gaitzak dituztenez ari garela, gaixotasunaren diagnostia egiteko ezinbestekoa da pazientearekin ondo komunikatzea. Harekin hitz eginda biribildu behar duzu diagnostia. Bigarren hizkuntza ez duzu lortuko bere lehen hizkuntza erabilita lortuko zenukeen bezain diagnostia azkarra eta zuzena.

Baina badira bestelako egoerak, diagnostia ondo eginda dagoenean ere. Depresio sakona baduzu bigarren hizkuntza gal dezakezu. Batzuk ez dira gai bigarren hizkuntzan komunikatzeko, inondik ere. Ez badiozu ulertzen, nola lortuko duzu haren konfiantza eta nola bideratuko duzu ondo tratamendua, nahiz eta diagnostia ondo eginda egon?

Adinekoei dagokienez, ez da arraroa bigarren hizkuntza desagertzea eta lehen hizkuntza indartsu itzultzea. Zaharrei, gaixotasun serio batek eraginda ospitalera joaten direnean, sarri burua

nahasten zaie, eta egoera are latzagoa egiten zaie lehen hizkuntzan ezin badute komunikatu. Behin baino gehiagotan gertatu zait, zaharrari demenzia diagnostikatu diote, eta gertatzen den gauza bakarria da desorientatuta dagoela eta bigarren hizkuntzan hitz egin ezinik geratu dela. Horregatik da garrantzitsua guk identifikatzea gales hiztunak, hasierako nahasmendua arintzeko.

Kontua beti ez da gaixoak ez dakiela hizkuntza, hurrekin gertatu daitekeen bezala. Bigarren hizkuntza jakinda ere, komunikazioa ahulagoa izan daiteke, edo behintzat pazienteak ez da hain seguru sentitzen.

Neuri gertatzen zait. Egun luzea izan dudanean eta gau aldera ebakuntza egitea egokitzen zaidanean, galesez hizketan hasten naiz ebakuntza gelan. Nekatuta nago, lehen hizkuntzara itzultzen naiz. Eta ni ez nago gaixo, nekatuta baizik. Jendeak, gaixo dagoenean, bere hizkuntza edo berak aukeratutako hizkuntzan artatzea nahi du, eskatzen ibili beharrik

Tolosako Babarruna

BERTAKOAK
GUREAK
GOZOAK
KALITATEZKOAK

Hoberenak soilik
aukeratzen ditugulako

© 943 650 253
www.tolosakobabarruna.eus

gabe. Gauza oso oinarrizkoetan ere, garbitzeko eskatzeko edo komunera eramateko, lehen hizkuntzan nahi du. Hitzak badakizki bigarren hizkuntzan, baina giro erosoan sentitu nahi du. Horrelako egoeratan 'erloju ingelesa' jarri behar da abian, eta nik badakit galesez pertsona desberdina naizela. Pentsatzeko beste modu bat da semeari galesez hitz egitea.

Gogoratzen naiz ama hiltzen ari zela, ingelesez egitea familiaren giro pribatuan ia-ia muturra sartzea bezala bizi izan genuela. Hiltzen ari zen eta berak ere ingelesez egiten zuen.

Diagnosiaren %80 gaixoarekin hitz eginda lortzen duzue.

Gaixoa adi-adi entzun behar duzu. Zer egingo duzu ez badiozu ondo ulertzen, bere hizkuntzan ari delako? Zer egingo duzu, zuk ez dakizulako bere bigarren hizkuntzan hizketan jarri baduzu, eta ez bada lehen hizkuntzan bezain ondo moldatzen? Eta %80aren kontua ez da Galesko edo Euskal Herriko kontua, mundu guztian diagnosiaren %80 gaixoarekin hitz eginda lortzen da.

Behar handia dagoen hiru arlo aipatu dituzu, baina gaixoak bere

hizkuntzan artatzeko eskubidea du, nahiz eta bigarren hizkuntzan oso ondo moldatu.

Jakina. Paziientea tematu daiteke osasun arreta lehen hizkuntzan, galesez, jaso ahal izateko, baina hizkuntza aldarrikatzen hastea bizipen berria da gaixoarentzat, ez dute horrelakoetan hasi nahi, gaixoak medikuarekin egon nahi du lehenbailehen eta pentsatuko du galesez eskatzen hasten bada ilaran azkena jarriko dutela. Gaixoak ez daude eskatzera ohituta, eta guk eskaini behar duguzerbitzua. Beraz, bide luzea daukagu galesez nahi duten gaixoak identifikatzen eta galesa dakiten langileak identifikatzen. Gaur egun ez dakigu zenbat langile gales hitzun dugun, non dauden, ez dakigu zein espezialitatetan dauzkagun beharrak... Ez badakigu zein diren galesez egin nahi duten gaixoak eta galesez dakiten langileak, ez ditugu bi munduak inoiz ezkonduko.

Orain nola moldatzen zarete?

Ospitaletan derrigorra da arreta galesez eskaintzea, ez ordea familia medikuentzat. Aurka egiten dute familia medikuek, negozio txikiak dituzte, eta esaten dute ez daukatela baliabide ekonomi-

A2

Bidasoatik Euskal herri osora

korik eta bestelakorik hizkuntzari hel-
tzeko. Oraingoz ez daude derrigortuta,
baina seguru nago iritsiko zaiela. Medi-
kuei ikusarazi behar diegu zaintza egoki
egiteko betebeharra dela galesez egitea.
Gobernuak diruz lagundu behar ditu eta
aholkularitza eskaini, zeren bestela ne-
gozio txiki horiek jarraituko dute esaten
lan gehiago egin beharko luketela, hiz-
kuntza bat gehiago dela. Bai, derrigo-
rra da, eta guk lagunduko dizuegu bide
horretan. Orain gauzak dauden bezala,
gaixoaren aukerak murrizten ari gara.
Galesez dakiten medikuek esaten digute,
“nik badakit galesez!”, baina horrela ezin
gara ibili, ale solteka.

**Cardiff Unibertsitatean ematen
dizkiezu eskolak mediku gaiei. Zu
izan zara galesa erabiltzen lehen
irakaslea.**

2015ean hasi nintzen. 300 ikasle nituen
eta lau ziren galesez egiteko gai. Ikasgai
bat galesaren bidez ematen nuen. Aur-
ten 24 ikaslek dakite galesa. Guk gale-
sez egingo duten medikuak nahi ditugu,
baina hori baino lehen Galesko ikasleak
izatea lortu behar dugu. Gure ikasleen
%20 baino gutxiago da Galeskoa. Ikasleak
etorri eta joan egiten dira. Beraz, berta-
ko mediku ikasle gehiago behar ditugu
eta galesaren bidez ikasiko duten ikasle
gehiago. Ikasleak galesa erabiltzeko kon-
fiantza lortzea nahi dugu, batzuek oina-
rriko gauzak ikasiko dituzte, beste bat-
zuek medikuntzaz galesez hitz egiteko gai
izango dira, medikuntza-lanak hizkuntza
horretan egingo dituzte beste batzuek.

Kontua da gure unibertsitatean kul-
tura aldaketa eragitea. 300 ikasle ditut
eta ikasgaia galesez ematen dudanean
ia denek itzultzailearen hitzak entzun-
gailuaren bidez jaso behar dituzte, ez
dakite galesa. Baina horrela, kontura-
tzen dira itzultzailea erabili behar du-
tela hizkuntza ezagutzen ez dutelako,
beste hizkuntza batean aritu gaitezkeela
medikuntzaz, galesa hizkuntza bizia
dela... Jaso dugun erantzuna harrigarria
izan da. Gales hiztunek konfiantza han-
diagoa lortu dute, beraien hizkuntzan

ari baikara eskolak ematen. Beste hiz-
kuntza gutxituetako ikasleak ere ohar-
tu dira zer esan nahi duen hizkuntza
gutxituan eskolak emateak. Neska afri-
kar bat etorri zitzaidan eta esan
zidan: “Eskerrik asko, orain
badakit neure hizkuntzak
balioa duela”. Elebaka-
rrak ez dira kexatu,
esaten dute adi-adi
daudela itzulpenak
entzuten, ez dute
gaizki hartu galesez
egitea. Oso positi-
boa da bizipena.

**Euskal Herrira bisita
egin duzue. Zerbait
antolatzeko asmotan al
zabiltzate?**

Hizkuntza gutxituetako medikun-
tzako biltzarra antolatzea nahiko genuke.
Datorren urtean, Galesen.

Hizkuntza gutxituak hitz egiten diren
eremuetan medikuntza nola gauzatu jaki-

teko jarraibideak zehaztu eta elkarbana-
tu nahiko genituzke. Horrekin lotuta, osa-
sun eta zaintza zerbitzu egokia emateko
komunitate bereko profesionalak nola
inguratu aztertu nahiko genuke.

Adibidez, Zeelanda Ber-
rian komunitate poline-
siarretako langile oso
gutxi dago medikuntza
eta osasun zerbitzue-
tan. Bada, Auckland
Unibertsitateak pro-
grama bat egin du
komunitate horie-
tako ikasleak ger-
turatzeko, ondoren
osasun langile izateko.

Adibide horretan hiz-
kuntza ez da ezaugarria,
baina kontuan hartzen da ko-

munitate baten premiei erantzuteko
komunitate bereko profesionalak behar
direla. Gurera ekarrita, Galesera eta Eus-
kal Herrira, horrek esan nahi du hizkun-
tza kontuan hartu behar dela. ●

“
**Gaixoak ez daude
bere hizkuntzan egiteko
eskatzera ohituta, haiek
eskatu gabe osasun
langileok eskaini behar
diegu zerbitzua”**

BABESLETTA:

Kulturarteko Plaza Feminista

**sortzen
ari gara**